

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ตำบลแม่พูนในอดีตเป็นชุมชนเก่าแก่ที่บรรพบุรุษอพยพมาจากอาณาจักรโยนกเชียงแสน มาตั้งหลักแหล่งอาศัยและทำมาหากินอยู่ที่นี่ ชาวแม่พูนมีวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมแบบล้านนาทั้ง การแต่งกาย ภาษาพูด และอาหารการกิน ปัจจุบันตำบลแม่พูน ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน มีการบริหารจัดการ 2 องค์กรใหญ่ๆ ได้แก่ เทศบาลตำบลห้วยดง ซึ่งมีพื้นที่ปกครอง 8.50 ตาราง กิโลเมตร หรือ ประมาณ 5,312 ไร่ ได้แก่ พื้นที่หมู่ 1 และบางส่วนของพื้นที่หมู่ 2, 3, 5, 8, 9 และ หมู่ 10 ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีพื้นที่ในเขตการปกครองประมาณ 107.50 ตารางกิโลเมตร หรือ 67,167.50 ไร่ ลักษณะทั่วไปเป็นป่าและภูเขาทั่วทั้งเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่แนวทิศ ตะวันตก ทิศเหนือและทิศตะวันออกและมีพื้นที่ราบ บริเวณตอนกลางพื้นที่มีแหล่งต้นกำเนิด ของลำน้ำทางทิศเหนือต่อจากแพร่ มีจำนวนหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน ซึ่งมี 4 หมู่บ้านที่อยู่ในการดูแล ขององค์การบริหารส่วนตำบลได้แก่ หมู่ที่ 4 ,6,7,11 และบางส่วนของหมู่บ้านอีก 6 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 2 , 3 ,5,8,9,10 มีประชากรทั้งหมด 4,128 คน เป็นชาย 2,111 คน และหญิง 2,017 คน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร ได้แก่ การทำสวนทุเรียน ลงสาด ลองกอง กาแฟ เงาะ ทำนา ทำไร่หอม กระเทียม พืชผักสวนครัว นอกจากนี้ยังมีอาชีพค้าขาย ทำไม้กวาด แปรรูป ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ทุเรียนกวน แยมลงสาด การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ใน เขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมี ความก้าวหน้าขึ้นมาโดยลำดับ นับตั้งแต่มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น เกษตรส่วนใหญ่ก็มี รายได้ดีจากผลผลิตทางการเกษตร ยกเว้นบางปีที่ราคาผลผลิตตกต่ำด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ เช่น ผลิตผลออกมาสู่ตลาดมากจนเกินไปทำให้ราคาตกต่ำ กระจายสินค้าไม่ทันทำให้สินค้าเสียหาย เก็บเกี่ยวผลผลิตเร็วเกินไปทำให้คุณภาพผลผลิตไม่ดี ฯลฯ เป็นต้นชาวบ้านตำบลแม่พูนนอกจากจะ ได้รับการดูแลจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูนแล้วยังได้รับการช่วยเหลือหนุนเสริมจาก หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน

ช่วงวันที่ 22 – 23 พฤษภาคม 2549 ได้เกิดเหตุการณ์ฝนตกหนักน้ำป่าไหลหลากและภูเขา ถล่มพัดท่วหมู่บ้านในเขตอำเภอลับแล อำเภอท่าปลาและอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ นับเป็นภัยพิบัติ

ครั้งรุนแรงที่สุดของประชาชนในพื้นที่ทำให้ประชาชนเสียชีวิต 75 คน สูญหาย 28 คน บ้านเรือนเสียหายทั้งหมด 472 หลัง บ้านเรือนเสียหายบางส่วน 2,469 หลัง สัตว์เลี้ยงเสียหาย 510,361 ตัว พืชไร่เสียหาย 105,344 ไร่ (www.uttaradit.go.th) ในเขตอำเภอลับแลตำบลแม่พูล เป็นพื้นที่แรกที่เป็นพื้นที่ดินน้ำที่ติดกับภูเขา ซึ่งได้รับผลจากอุทกภัยก่อนตำบลอื่น ๆ ความเสียหาย ความสูญเสียจึงมีมากกว่าตำบลอื่น ๆ ที่อยู่ปลายน้ำ ส่วนผลไม้เศรษฐกิจตามภูเขาของเกษตรกร พังทลายเป็นบริเวณกว้าง ได้แก่ สวนทุเรียน ลำไย ลำสาดี ลองกอง เงาะ มังคุด มะปรางค์ ฯลฯ พื้นที่นาถูกโคลนดินทับถม นอกจากนี้ยังเกิดความเสียหายกับทรัพย์สินอื่น ๆ เช่น ยานพาหนะ ทั้ง รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เครื่องมือ เครื่องใช้ วัตถุศิลป อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ การสูญเสียจากอุทกภัยครั้งนี้สูญเสียทั้งทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทรัพย์สินสมบัติของประชาชน การบาดเจ็บทางร่างกายและเกิดผลกระทบด้านจิตใจของประชาชนด้วย

หลังจากเกิดอุทกภัยได้มีบุคคลแสดงองค์กรต่างๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูล เป็นหน่วยหนึ่งในการประสานงานเพื่อจัดการบรรเทาปัญหาของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการดูแลจัดหาที่พักอาศัยสำหรับครอบครัวที่บ้านพังเสียหายทั้งหมด การดูแลด้านอาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์ประกอบอาหาร ยาสามัญประจำบ้าน การซ่อมแซมบ้าน การค้นหาศพ ผู้เสียชีวิต การจัดการฌาปนกิจศพ การดูแลฟื้นฟูจิตใจของประชาชน

ในภาวะปกติเทศบาลตำบลหัวดง และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการอยู่ในระดับหนึ่งที่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการให้ดีขึ้นในภาวะพิเศษที่เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติอุทกภัยโคลนถล่มที่รุนแรงการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูลต้องเผชิญสถานการณ์ที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ข้าราชการและประชาชนบางส่วนมีข้อสังเกตของการช่วยเหลือผู้ประสบภัยหลายประการ เช่น การกระจายการช่วยเหลือประชาชนไม่ทั่วถึง ผู้เดือดร้อนบางกลุ่มบางจุดไม่ได้รับความช่วยเหลือ แต่ผู้ที่ไม่ได้รับความเดือดร้อนได้รับความช่วยเหลืออย่างล้นหลาม ญาติของผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือดีมาก ส่วนประชาชนที่ไม่ใช่ญาติของผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น มีการมีการร้องเรียนบ่อย ๆ

ในการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ประจำปีงบประมาณ 2549 ผลการประเมินอยู่ในระดับที่องค์กรมีความพึงพอใจในระดับหนึ่ง แต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูลเป็นองค์กรท้องถิ่นที่บริการประชาชนอย่างแท้จริง และเป็นองค์กรที่บริหารจัดการองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพขององค์กรมีหลากหลายวิธีการ และทฤษฎีหนึ่งในทฤษฎีเหล่านั้น ได้แก่ การจัดการความรู้ ซึ่งการจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรข้อมูล (data) เป็นข้อสนเทศ (information) แปรข้อสนเทศเป็นความรู้ (Knowledge) และใช้ความรู้เพื่อปฏิบัติการ อาจนำไปประกอบในการกำหนดนโยบาย วางระบบการทำงาน ประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่งในหลาย ๆ ทางเลือก หรือใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จสมความมุ่งหมาย แล้วเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำนั้นจนเกิดปัญหา และภาคีผู้มีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ได้รับผลจากความสำเร็จและเกิดปิติสุข (www.kmi.or.th/)

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่ส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์ดำเนินการวิจัยและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการวิจัยและบริการวิชาการแก่ท้องถิ่นโดยตลอด โดยเฉพาะหลังจากเกิดอุทกภัยได้ลงพื้นที่ศึกษาสภาพของพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย พื้นที่ตำบลแม่พูลเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด และชุมชนตำบลแม่พูลก็มีความต้องการที่พัฒนาคุณภาพของการบริหารจัดการ ผู้วิจัยจึงจัดทำโครงการการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์
2. เพื่อหารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนที่เอื้อต่อการฟื้นฟูและเฝ้าระวัง ปัญหามหาอุทกภัยตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์
3. เพื่อศึกษาผลการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอลับแล ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากอุทกภัยในพื้นที่อำเภอลับแล ที่เอื้อต่อการฟื้นฟูและเฝ้าระวังปัญหามหาอุทกภัย ตำบลแม่พูล

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ สภาพกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูและเฝ้าระวังอุทกภัย รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนที่เอื้อต่อการฟื้นฟู และเฝ้าระวังปัญหามหาอุทกภัย ตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

ขอบเขตประชากร ได้แก่ กลุ่มมิสเตอร์เตือนภัยตำบลแม่พูล เครือข่ายกลุ่มอาชีพ หมู่ 6 บ้านด่านห้วยใต้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ หมู่ 7 บ้านผามูบ และกลุ่มวิสาหกิจเกษตรพอเพียง หมู่ 8 บ้านห้วยใต้ ตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ พื้นที่ตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลสำเร็จของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

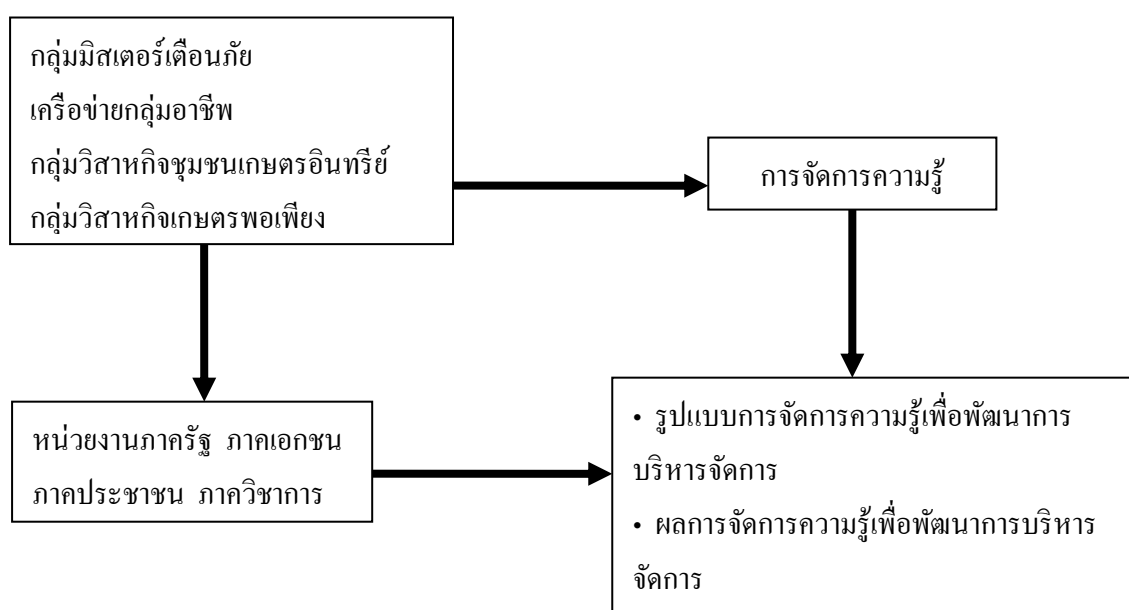
ประโยชน์ด้านองค์ความรู้ ได้รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนที่เอื้อต่อการฟื้นฟูและเฝ้าระวังปัญหาอุทกภัย อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ประโยชน์ด้านผลผลิต ได้แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการของผู้นำชุมชน และได้เครือข่ายนักวิจัยในการปฏิบัติการศึกษา

หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุตรดิตถ์ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูล และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 และ เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการที่ผู้ปฏิบัติงานของกลุ่มมิตรเตอร์เตือนภัย เครือข่ายกลุ่มอาชีพ หมู่ 6 บ้านด่านห้วยไต้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ หมู่ 7 บ้านผามุบ และกลุ่มวิสาหกิจเกษตรพอเพียง หมู่ 8 บ้านห้วยไต้ ดำเนินการร่วมมือเพื่อสร้างและใช้ความรู้ในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงาน พัฒนาคน และพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และบริการความรู้แก่คนทั่วไป

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการที่กลุ่มมิตรเตอร์เตือนภัย เครือข่ายกลุ่มอาชีพ หมู่ 6 บ้านด่านห้วยไต้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ หมู่ 7 บ้านผามุบ และกลุ่มวิสาหกิจเกษตรพอเพียง หมู่ 8 บ้านห้วยไต้ นำทรัพยากร ได้แก่ คน วัสดุ และงบประมาณมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำกลุ่มมิตรเตอร์เตือนภัย เครือข่ายกลุ่มอาชีพ หมู่ 6 บ้านด่านห้วยไต้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ หมู่ 7 บ้านผามุบ และกลุ่มวิสาหกิจเกษตรพอเพียง หมู่ 8 บ้านห้วยไต้

การฟื้นฟู หมายถึง การจัดการปรับปรุงพัฒนาชุมชนหลังจากชุมชนตำบลแม่พูลประสบ อุทกภัยโคลนถล่ม

การเฝ้าระวัง หมายถึง การดำเนินการเพื่อเฝ้าระวังเตือนภัยของกลุ่มมิตรเตอร์เตือนภัยตำบลแม่พูล อำเภอดักแด จังหวัดอุตรดิตถ์